

PROJEKT PROGRAMU MERYTORYCZNEGO PRZEDMIOTOWEGO KONKURSU GEOGRAFICZNEGO DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

I. CELE KONKURSU

1. Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z geografii, pogłębiania i weryfikowania wiedzy geograficznej.
2. Wdrażanie uczniów do biegłego posługiwania się wiedzą i korzystania z umiejętności w celu rozwiązywania zadań problemowych z geografii.
3. Rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia – stawiania pytań i hipotez, dostrzegania i opisywania prawidłowości, dokonywania uogólnień oraz formułowania ocen.
4. Kształcenie umiejętności praktycznego rozwiązywania problemów dotyczących środowiska geograficznego z uwzględnieniem występujących w nim związków i zależności.
5. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej oraz wykorzystania wiedzy geograficznej w praktyce.
6. Rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się geografii i innych przedmiotów przyrodniczych.
7. Rozumienie interdyscyplinarnego charakteru geografii.
8. Popularyzacja aktualnych osiągnięć nauki w zakresie geografii i nauk pokrewnych.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Konkurs geograficzny obejmuje i poszerza treści Podstawy programowej kształcenia ogólnego z geografii w oparciu o:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 czerwca 2024 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 28 czerwca 2024 r., poz. 996)

Wymagania ogólne obejmują:

- korzystanie z różnych źródeł informacji (map, planów, fotografii, zobrażeń satelitarnych, rysunków, wykresów, schematów, przekrojów, diagramów, danych statystycznych w różnych

formach, tekstów źródłowych) w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznej;

- posługiwanie się słownictwem geograficznym w celu opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym;
- wykonywanie obliczeń z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej;
- lokalizowanie na mapach konturowych obiektów geograficznych, zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno-gospodarczych;
- czytanie i interpretację map różnej treści i o różnych skalach oraz zobrazowań satelitarnych;
- identyfikowanie związków i zależności przyczynowo–skutkowych w środowisku przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i kulturowym z uwzględnieniem skal przestrzennych (od lokalnej do globalnej), formułowanie uogólnień i twierdzeń o prawidłowościach;
- wyjaśnianie wzajemnych relacji środowisko przyrodnicze – człowiek oraz człowiek – środowisko przyrodnicze;
- wykazanie zróżnicowania przestrzennego warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi;
- wykorzystanie wiedzy i umiejętności w celu rozumienia współczesnego świata i miejsca jakie zajmuje w nim człowiek jako jednostka społeczna;
- poznawanie zróżnicowania społeczno-gospodarczego i kulturowego społeczeństw na świecie;
- uzasadnianie konieczności racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego (zasada zrównoważonego rozwoju);
- rozumienie wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze planety ze szczególnym uwzględnieniem negatywnych następstw wynikających z antropopresji.

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni, na poszczególnych etapach, wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane poniżej treści podstawy programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu geografia na II etapie edukacyjnym.

ETAP I (szkolny)

Zakres merytoryczny dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

III. Lądy i oceany na Ziemi – pkt. 1-3.

- IV. Krajobrazy świata – pkt. 1-7.
- V. Ruchy Ziemi – pkt. 1-6.
- VI. Współrzędne geograficzne – pkt. 1-3.
- VII. Geografia Europy – pkt. 1-14.
- VIII. Sąsiedzi Polski – pkt. 1-7.

Poszerzenie treści podstawy programowej w etapie szkolnym obejmuje następujące zagadnienia:

- 1. Geografia Stanów Zjednoczonych i Kanady
- 2. Wielkie odkrycia geograficzne w Ameryce Północnej na północ od Rio Grande

ETAP II (rejonowy):

Na etapie II konkursu obowiązuje również zakres wiadomości i umiejętności I etapu konkursu. Zakres merytoryczny etapu II dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

- XIV. Wybrane problemy i regiony geograficzne Azji – pkt. 1-11.
- XV. Wybrane problemy i regiony geograficzne Afryki – pkt. 1-8.
- XVI. Wybrane problemy i regiony geograficzne Ameryki Północnej i Południowej – pkt. 1-9.
- XVII. Wybrane problemy i regiony geograficzne Australii i Oceanii – pkt. 1-2.
- XVIII. Geografia obszarów okołobiegunowych – pkt. 1-3.

Poszerzenie treści podstawy programowej w etapie rejonowym obejmuje następujące zagadnienia:

- 1. Znajomość państw świata i ich stolic.
- 2. Antropopresja w różnych regionach świata: wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze ze szczególnym uwzględnieniem jego przyczyn i skutków (katastrofa klimatyczna, deforestacja, pustyńnienie, zanieczyszczenie oceanów i wód powierzchniowych, wymieranie gatunków, degradacja gleb, zanieczyszczenie powietrza).
- 3. Znajomość najważniejszych aktualnych konfliktów międzynarodowych i wewnętrznych w poszczególnych państwach i regionach świata oraz wynikające z nich następstwa (migracje, dysproporcje rozwojowe, terroryzm, zmiany demograficzne).

ETAP III (wojewódzki):

Na etapie III konkursu obowiązuje również zakres wiadomości i umiejętności I i II etapu konkursu.

Zakres merytoryczny etapu III dotyczy treści nauczania następujących działów tematycznych podstawy programowej geografii:

- I. Mapa Polski – pkt. 1-3.
- II. Krajobrazy Polski – pkt. 1-7 oraz 9.
- IX. Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy – pkt. 1-16.
- X. Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy – pkt. 1-16.
- XI. Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski – pkt. 1-7.
- XII. Własny region – pkt. 1-4.

Poszerzenie treści podstawy programowej w etapie wojewódzkim obejmuje następujące zagadnienia:

1. Regiony geograficzne Polski występujące w pasie nadmorskim, pojezierzy, nizin, wyżyn oraz gór – ich położenie i charakterystyka uwzględniająca cechy środowiska przyrodniczego – rodzaj i właściwości skał, znaczenie wietrzenia i erozji, rola rzeźbotwórcza wód płynących, fal morskich, wiatru, lądolodów i lodowców górskich, rozpoznanie i opis form rzeźby powstałych w wyniku działania czynników rzeźbotwórczych – wód płynących, fal morskich, wiatru, lądolodów i lodowców górskich.
2. Formy ochrony przyrody w Polsce – w tym głównie parki narodowe, ich występowanie i cechy charakterystyczne oraz obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.
3. Alternatywne źródła energii i ich wykorzystanie w produkcji energii elektrycznej w Polsce.
4. Polska w organizacjach międzynarodowych – UE, NATO, ONZ. Siedziby oraz cele i zakres działania tych organizacji.
5. Obliczanie współczynnika: przyrostu naturalnego, rzeczywistego, urbanizacji oraz obliczanie średniej gęstości zaludnienia.

IV. LITERATURA DLA UCZNIĄ I INNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. Atlasy szkolne – zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
2. Flis J., 2008, *Szkolny słownik geograficzny*. WSiP, Warszawa.
3. Makowski J., (red.) 2013, *Geografia regionalna świata*, PWN, Warszawa.
4. Makowski J., 2018, *Geografia fizyczna świata*, PWN, Warszawa.
5. Makowski J., Wites T., (red.), 2020, *Geografia świata. Regiony*, PWN, Warszawa.
6. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2023*. GUS, Warszawa
7. Podręczniki dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego przeznaczone do kształcenia z geografii (zakres rozszerzony) w liceum ogólnokształcącym – w zakresie poszerzeń wymagań

konkursowych w stosunku do wymagań opisanych w podstawie programowej dla szkoły podstawowej.

8. Podręczniki z geografii dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego, przeznaczone do kształcenia ogólnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
9. *Rocznik Statystyczny Województw 2023*. GUS, Warszawa
10. *Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2023*. GUS, Warszawa
11. Solarz M., 2022, *Geograficzno-polityczny atlas Polski. Polska w świecie współczesnym. Perspektywa 2022*, Wyd. Trzecia Strona, Warszawa.
12. numery czasopisma *National Geographic* z okresu od sierpnia 2025 do sierpnia 2026

V. INFORMACJE DLA UCZNIĄ DOTYCZĄCE PRZEBIEGU KONKURSU

Uczestnicy każdego etapu konkursu mogą dysponować:

- Linijką z podziałką centymetrową, przydatną do sporządzania rysunków, schematów i wykresów.
- Kalkulatorem prostym, pozwalającym na dokonanie czterech działań arytmetycznych (ewentualnie także wyciąganie pierwiastka kwadratowego).

Arkusze zadań do każdego etapu mogą zawierać barwne ilustracje i zdjęcia.